

3. Горбачук В.М. Постіндустріальна організація державних замовлень у розвитку AUTODIN, ARPANET, PRNET, NSFNET та Інтернету. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2016. Т. 21. Вип. 8. С. 116–122.
4. Горбачук В.М., Ткачев И.И. Стратегическая роль экономической информатики в успешном развитии Евразии. *Вестник Таджикского национального университета*. 2012. 2/9. С. 68–80.
5. Gorbachuk V., Lupey M., Suleimanov S.-B. Global decentralized mechanisms of data management. *Digitalization and information society. Selected issues*. A.Ostenda, T.Nestorenko (eds.) Katowice, Poland: University of Technology, Katowice, 2022. P. 373–385. (In Ukrainian).

Григор'єв Г.С.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
д.е.н., доц. кафедри економічної теорії

ПОВОЄННИЙ ЗОВНІШНІЙ БОРГ ТА ІННОВАЦІЙНЕ ОНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Вступ та постановка проблеми. В умовах агресивного екзогенного впливу системи політичних та макроекономічних факторів необхідно провести низку стратегічних заходів щодо реформування національної інноваційно – інвестиційної системи, оскільки макроекономічні тренди останнього десятиліття вказують на неповну невідповідність існуючої інноваційної стратегії реаліям, які склалися, що особливо проявилось з початком російської агресії в лютому 2022 року. Недостатній рівень фінансування інноваційної складової оборонного сектору вплинув на критичне збільшення обсягів державних запозичень за кордоном, у тому числі у формі надання високотехнологічної зброї та надання інноваційних управлінських рішень. У цей же час з негативної сторони яскраво проявила себе сформована ресурсно – орієнтована модель економіки України: значне скорочення експортних поставок сформувало негативну петлю зворотного зв'язку обороноздатності від експорту. Разом з тим, поглиблення глобальної продовольчої кризи створює для національної економіки балансуєчий ефект виходу із зачарованого кола бідності (лише одна соняшникова олія, яка експортується з України, складає 50 % від її світового рівня споживання)[1].

Незважаючи на відсутність прямої залежності між експортом продовольства з України та імпортом необхідного озброєння, опосередкований зв'язок існує. Обмеження експорту продовольства та валютних надходжень не дозволяє розвинути ендогенний інноваційний потенціал країни, що у будь якому разі не вирішує усієї проблеми інноваційного розвитку країни, яка прихована в недосконалій структурі трансмісійного механізму перерозподілу частки експортних валютних надходжень в національні інноваційні фонди для їх подальшого використання в стратегічних макроекономічних цілях для створення нової моделі фінансового зростання, заснованого на інноваційно – інвестиційних елементах, як гарантів національної безпеки.

Основною метою даної публікації є стислий аналіз структури системи взаємозв'язку національного багатства, зовнішнього боргу, військових витрат та інноваційного потенціалу країни. У якості інструментарію та методологічної бази дослідження обрано підхід системної динаміки [3].

Концептуальні пропозиції щодо вирішення проблеми. Центральним важелем макроекономічної реформи вважаємо вплив на податкову систему. Її реформа повинна призвести до перекидання боргового тягаря на великих землевласників та врегулювання питання економічної (земельної) ренти. Так, іще в роботах Ф. Кене, ми зустрічаємо проблему оптимізації оподаткування та перекидання податків. Зокрема, Ф. Кене пропонував створити збалансовану податкову систему шляхом запровадження структурних змін, що надає імпульс економічній динаміці. Рентна проблема є проблемою оптимальних розмірів державних фінансів та економічного потенціалу держави [2]. Як і в часи Ф. Кене у Франції, основним викликом для

державних фінансів України є експоненційне зростання військових витрат через практично повне зовнішнє фінансування, що відбулось завдяки збереженню на початок війни з Росією сучасної системи відкupu податків (англ. *tax farming*) для олігархів через лобювання їх інтересів у парламенті. Система відкupu функціонує завдяки залученню міжнародних корпорацій у різноманітні форми податкового та юрисдикційного арбітражу. Відновлення «природного порядку» (продовольчий суверенітет) дозволить з часом відновити суверенітет фінансовий шляхом мінімізації рівня суверенного боргу, як форми економічної ренти. При цьому важливо встановити ціновий паритет між нормою відсотку залученого (позичкового) капіталу, яка не повинна перевищувати норми доходності експортованої Україною продукції агропромислового сектору.

Таким чином, виникає дилема вибору між поверненням до циркулярної економіки (фізіократи), або збереження існуючої системи міжнародного розподілу праці (панує в світовій економіці з часів А. Сміта). Пропонуємо створювати спеціальні інноваційні фонди, спрямовані, у даному випадку, на аграрні інновації. Зокрема, частина отриманої валютної виручки не перераховується у безпосередньому вигляді як податок до державного бюджету, а одразу, під контролем держави, інвестується у створення інновацій.

Інструментальне представлення вирішення проблеми – регулювання потоків в межах національної економіки для врегулювання рівня запасів через систему зворотних зв'язків.

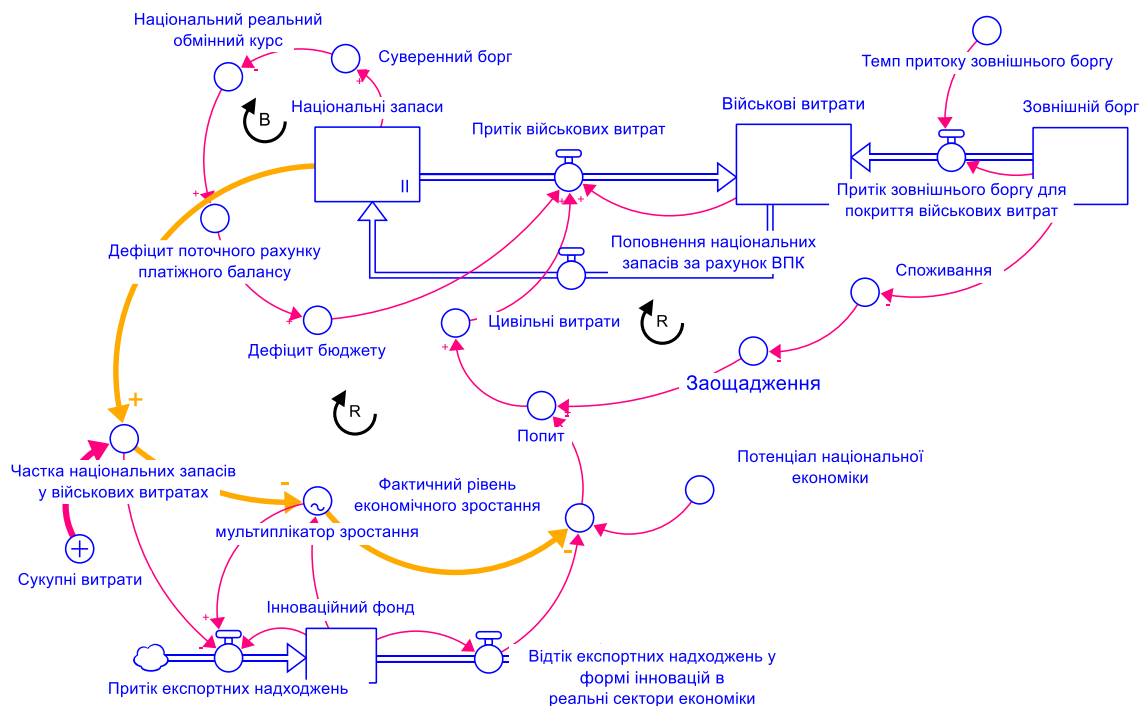

Рисунок 1. Інноваційна складова як модифікатор системи «запаси - потоки» у повоєнній економіці для зміни величини зовнішнього боргу.

Рисунок 1 являє собою концептуальне представлення взаємозв'язку сукупної пропозиції та запасів, військових витрат та зовнішнього боргу, на якій представлено можливий сценарій розвитку національних запасів через регулювання показника фактичного рівня інновацій в аграрному секторі через інституційні зміни, що стає можливим завдяки зміні відносного рівня ренти відносно відсотку на капітал, що дозволяє сформувати інноваційний фонд. У результаті інноваційного зростання зменшується суверенний борг як відсоток до ВВП. Система зворотних зв'язків складається з балансувальної петлі взаємозв'язку внутрішнього та зовнішнього дефіцитів (B) та підсилюючих петель (R), які відображають мультиплікативні ефекти та роль попиту у формуванні національних витрат. Можливим вважаємо також представлення альтернативного до сценарію 1 зміни макроекономічної ситуації в країні без залучення «інноваційної» схеми,

але з врахуванням можливих репарацій з боку Росії. Така ситуація утворює ефект дзвоноподібної кривої для витрат на оборону і несе в собі негативний середньостроковий ефект, оскільки різке падіння витрат на оборону без інноваційних капіталовкладень, створене «стоною» зовнішніх кредиторів фінансувати українську армію може призвести до колапсу цілого сектору національної економіки з різким зростанням безробіття та іншими негативними наслідками та падінням національних запасів, що в жодній мірі не може бути компенсованим ефектом стабілізації зовнішнього боргу.

Висновки та пропозиції щодо подальших досліджень.

1. Російська військова агресія в Україні виявила одну із головних проблем розвитку національної економіки – неможливість її динамічного інноваційного оновлення через свідоме збереження ресурсно – орієнтованої моделі розвитку.
2. Непропорційне відношення національної ренти до усередненого відсотку на міжнародний фінансовий капітал зі значним переважанням ціни останнього призводить до постійної втрати в динаміці національного багатства та неможливості вирішити проблему «ресурсного прокляття».
3. Непряма система оподаткування великих землевласників та експортерів продовольства за кордон (теж стосується експортерів інших сировинних ресурсів) через обов'язкове створення ними системи інноваційних фондів дозволить вийти у довгостроковій перспективі із зачарованого кола боргової залежності.

Список літератури:

1. Кравченко В. (2022) Назад до витоків: Україна нарощує експорт соняшнику замість соняшникової олії
<https://mind.ua/publications/20245751-nazad-do-vitokiv-ukrayina-naroshchue-eksport-sonyashniku-zamist-sonyashnikovoyi-oliyi>
2. Pressman S. (1994) Quesnay's Theory of Taxation. *Journal of the History of Economic Thought*, Volume 16, Issue 1, Spring 1994, pp. 86 – 105
3. Sterman J. (2002) Business dynamic: system thinking and modelling for a complex world. McGraw Hill. 982 pp.

Іванова Ю.Ю.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
к.е.н., доц., доцентка кафедри економічної теорії

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

В сучасних умовах розвитку економіки вирішальне значення у забезпеченні інноваційних змін на підприємстві відіграє персонал. У зв'язку з цим необхідність формування творчих здібностей, креативності персоналу набуває особливого значення. У своїх дослідженнях Дж. Гілфорд виділяє такі способи стимулювання креативності працівника: забезпечення сприятливої атмосфери в колективі; доброзичливість з боку керівників, відмова від жорстоких авторитарних форм управління; створення креативного середовища в організації, щоб максимізувати прояв творчих здібностей персоналу; мотивація процесу генерування креативних ідей працівниками; широке застосування дивергентного мислення персоналу для вирішення оперативних питань; використання особистого прикладу безпосереднього керівника по відношенню до проблем; надання можливості персоналу брати активну участь в обговоренні виникаючих виробничих проблем. [1]